

Informator o egzaminie eksternistycznym

od 2007 roku

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

Liceum ogólnokształcące

Warszawa 2007

Opracowano w Centralnej Komisji Egzaminacyjnej
we współpracy z okręgowymi komisjami egzaminacyjnymi
w Gdańsku, Łomży i Warszawie

SPIS TREŚCI

I. Informacje ogólne	5
II. Wymagania egzaminacyjne	7
III. Opis egzaminu.....	15
IV. Przykładowy arkusz egzaminacyjny.....	17

I. INFORMACJE OGÓLNE

Podstawy prawne

Aktami prawnymi regulującymi przeprowadzanie egzaminów eksternistycznych są:

1. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (DzU z 2004 r., nr 256, poz. 2572, z późn. zm., w tym Ustawa z dnia 11 kwietnia 2007 roku o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 80, poz. 542).
2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2007 r. w sprawie egzaminów eksternistycznych.
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 września 2007 r. w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania egzaminów eksternistycznych.

Warunki przystąpienia do egzaminów eksternistycznych

Do egzaminów eksternistycznych mogą przystąpić osoby, które ukończyły 18 lat i nie są uczniami szkół ani dziennych, ani wieczorowych.

Do egzaminu z zakresu liceum ogólnokształcącego dla dorosłych może przystąpić osoba, która ma świadectwo ukończenia gimnazjum lub świadectwo ukończenia ośmioletniej szkoły podstawowej.

Osoba, która chce zdawać egzaminy eksternistyczne i spełnia formalne warunki, powinna **dwie miesiące** przed sesją jesienną lub zimową złożyć w okręgowej komisji egzaminacyjnej właściwej swemu miejscu zamieszkania:

- **wniosek** o dopuszczenie do egzaminów eksternistycznych,
- świadectwo (indeks) potwierdzające ukończenie odpowiedniej szkoły lub klasy,
- **oświadczenie**, że nie jest uczniem (słuchaczem) szkoły,
- **kserokopię stron dowodu osobistego** zawierających datę urodzenia i numer ewidencyjny PESEL.

Wniosek znajduje się na stronach internetowych OKE w formie załącznika do procedur organizowania i przeprowadzania egzaminów eksternistycznych.

W ciągu 7 dni od daty złożenia wniosku dyrektor okręgowej komisji informuje pisemnie zainteresowane osoby o decyzji w sprawie dopuszczenia do egzaminów eksternistycznych.

Miesiąc przed rozpoczęciem sesji egzaminacyjnej osoba dopuszczona do egzaminów eksternistycznych składa dyrektorowi OKE **deklarację**, w której wskazuje, z jakich przedmiotów chce zdawać egzaminy w danej sesji i przedkłada **dowód wniesienia opłaty** za te egzaminy. Informacji o kosztach egzaminu udziela okręgowa komisja egzaminacyjna.

II. WYMAGANIA EGZAMINACYJNE

Standardy wymagań egzaminacyjnych do przeprowadzenia egzaminu eksternistycznego z wiedzy o społeczeństwie z zakresu liceum ogólnokształcącego dla dorosłych

I. WIADOMOŚCI

Zdający zna:

- 1) podstawowe źródła informacji o życiu społecznym i politycznym (w tym podstawowe postanowienia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej);
- 2) terminologię, wydarzenia, zjawiska i procesy w ramach następujących obszarów:
  - a) społeczeństwo:
    - struktura życia społecznego,
    - prawidłowości życia społecznego,
    - konflikty społeczne, harmonia społeczna,
    - społeczeństwo obywatelskie,
    - społeczeństwo polskie we współczesnym świecie i jego problemy,
    - formy życia publicznego,
  - b) polityka:
    - państwo, geneza, funkcje państwa,
    - demokracja: podstawowe zasady, antyczne i chrześcijańskie korzenie demokracji,
    - współczesne doktryny polityczne,
    - obywatel a władza w systemach totalitarnych, autorytarnych i demokratycznych,
    - prawa i obowiązki obywatela, kultura polityczna,
    - zasady etyczne uczestnictwa obywateli w życiu publicznym,
    - ustrój państwowy Rzeczypospolitej Polskiej, organy władzy i ich kompetencje,
    - obowiązki osób pełniących funkcje publiczne. Pojęcie patriotyzmu, „dobra wspólnego” i „służby publicznej”,
  - c) prawo:
    - źródła prawa, pojęcie normy prawnej, przepisu prawa,
    - funkcje i zadania prawa,
    - system prawny Rzeczypospolitej Polskiej,
    - rodzaje prawa (cywilne, karne, administracyjne, kościelne, prawo międzynarodowe, europejskie),
    - regulacje prawne w życiu publicznym, walka z korupcją,

- prawa człowieka – źródła, dokumenty. Procedury ochrony praw człowieka,
- etyka zawodowa,
- d) aktualne zagadnienia współczesnego świata i Polski:
  - integracja europejska, Polska w Europie, funkcjonowanie Unii Europejskiej,
  - bezpieczeństwo międzynarodowe, systemy ochrony,
  - konflikty i problemy współczesnego świata.

II. UMIEJĘTNOŚCI

Zdający potrafi:

- 1) korzystać z różnych źródeł informacji, w tym:
  - a) czytać ze zrozumieniem źródła normatywne,
  - b) wyszukiwać i odczytywać informacje,
  - c) porównywać i zestawiać informacje pochodzące z różnych źródeł i wnioskować na ich podstawie,
  - d) interpretować informacje pochodzące z różnych źródeł (tekst źródłowy, fotografia, rysunek, tabela, wykres, mapa);
- 2) posługiwać się właściwą terminologią;
- 3) wypełniać druki urzędowe i sporządzać pisma;
- 4) opisywać i wyjaśniać wydarzenia i procesy zachodzące we współczesnym świecie, w tym:
  - a) dokonywać selekcji i hierarchizacji faktów,
  - b) zestawiać różne fakty i informacje i wnioskować na ich podstawie,
  - c) lokalizować ważne wydarzenia i postaci życia publicznego w czasie i w przestrzeni,
  - d) odróżniać informacje o faktach od opinii,
  - e) wskazywać związki przyczynowo-skutkowe i wyjaśniać ich historyczny, społeczny i polityczny kontekst,
  - f) analizować stanowiska różnych stron debaty publicznej i oceniać wartość ich argumentacji,
  - g) wypowiadać się w formach przyjętych w życiu publicznym,
  - h) wskazywać problemy współczesnego świata,
  - i) ukazywać pozycję i rolę Polski w Europie i we współczesnym świecie;
- 5) dokonywać syntezy swojej wiedzy:
  - a) przedstawiać problemy występujące w funkcjonowaniu społeczeństw i państw (nurtujące społeczeństwo),
  - b) dostrzegać i oceniać różne punkty widzenia omawianych problemów,
  - c) formułować i uzasadniać swoje stanowisko w omawianych problemach,
  - d) proponować projekty rozwiązań różnych problemów.

Wymagania egzaminacyjne z wiedzy o społeczeństwie z zakresu liceum ogólnokształcącego dla dorosłych

I Osiągnięcia

1. Rozumienie problemów życia publicznego, określanie ich przyczyn i przewidywanie skutków.
2. Krytyczne korzystanie z różnych źródeł informacji dotyczących spraw publicznych.
3. Umiejętność formułowania, uzasadniania i obrony własnego stanowiska na forum publicznym.
4. Umiejętność planowania działań o charakterze obywatelskim, zgodnych z normami i wartościami demokratycznymi.
5. Znajomość zasad i procedur demokratycznych.
6. Znajomość podstaw ustroju Polski zawartych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, w tym praw i obowiązków obywatelskich.
7. Rozróżnianie kompetencji poszczególnych organów władzy i instytucji państwowych i samorządowych.
8. Rozumienie stanowisk uczestników debaty publicznej i umiejętność krytycznej analizy ich argumentów.
9. Analizowanie motywów działań i wyborów dokonywanych przez uczestników życia publicznego z punktu widzenia podstawowych wartości życia społecznego; ocena własnych decyzji i działań.
10. Orientacja w podstawowych zasadach prawa i polskiego systemu prawnego.
11. Rozumienie aktów prawnych; umiejętność formułowania argumentów dla poparcia własnego stanowiska.
12. Wypełnianie druków urzędowych (w szczególności w sprawie dowodu osobistego, prawa jazdy i paszportu), sporządzanie pism do władz publicznych i innych instytucji.
13. Umiejętność czytania ze zrozumieniem tekstów publicystycznych i popularnonaukowych dotyczących nauk społecznych, polityki i prawa.
14. Rozumienie tożsamości kulturowej i narodowej.
15. Dostrzeganie pozytywnych cech postaw tolerancji i negatywnych cech postaw ksenofobicznych.

Powyższe osiągnięcia zostały przełożone na wymagania egzaminacyjne i są sprawdzane na podanych niżej treściach, przedstawionych w operacyjnym zapisie wiadomości i umiejętności w komentarzu, czyli co zdający wie, rozumie i potrafi.

II Treści

Lp.	Treści podstawy programowej	Komentarz
Spółeczeństwo		Zdający
1.	Jednostka - grupa - społeczeństwo. Struktura życia społecznego.	1) wymienia czynniki regulujące zachowania człowieka, 2) charakteryzuje potrzeby człowieka, 3) rozumie pojęcie „osobowość człowieka” i rozróżnia typy osobowości, 4) rozumie znaczenie procesu socjalizacji, 5) rozumie pojęcie „grupa społeczna” oraz zna ich rodzaje, 6) wyjaśnia, na czym polega postawa konformizmu i nonkonformizmu, 7) zna i charakteryzuje strukturę społeczeństwa polskiego.
2.	Prawidłowości życia społecznego. Instytucje.	1) zna pojęcie „życie społeczne”, 2) zna znaczenie pojęć związanych, z prawidłowościami życia społecznego, np.: wartości, normy, ład, moralność, świadomość, 3) wyjaśnia znaczenie organizacji i instytucji społecznej w życiu społecznym.
3.	Konflikty społeczne, harmonia społeczna.	1) charakteryzuje formy protestu społecznego, 2) wymienia sposoby rozwiązywania konfliktu, np.: mediacje, negocjacje, 3) wyjaśnia, na czym polega znaczenie harmonii społecznej.
4.	Samoorganizujące się społeczeństwo. Wzory obywatelskiego działania, rola interesów grupowych.	1) wyjaśnia termin „społeczeństwo obywatelskie”, 2) wymienia różne formy uczestnictwa obywateli w życiu publicznym, 3) wyjaśnia rolę interesów grupowych.
5.	Społeczeństwo polskie we współczesnym świecie i jego problemy. Zagrożenia takie jak sekty, handel ludźmi, uzależnienia, prostytutka nieletnich.	1) charakteryzuje strukturę społeczeństwa polskiego, 2) wymienia charakterystyczne problemy społeczeństwa polskiego po 1989 r., 3) wymienia i charakteryzuje współczesne zagrożenia dla rozwoju życia społecznego, m.in. sekty, handel ludźmi, uzależnienia, prostytutka nieletnich.

6.	Etyka życia społecznego. Postawy prospołeczne (odwaga cywilna, prawdomówność, wrażliwość społeczna, solidarność). Korupcja i inne formy naruszania etyki życia społecznego - rozpoznawanie i przeciwdziałanie.	<ol style="list-style-type: none"> 1) zna pojęcie i znaczenie etyki życia społecznego, 2) przedstawia i omawia cechy postawy prospołecznej, m.in. odwaga cywilna, prawdomówność, wrażliwość społeczna, solidarność, 3) przedstawia formy naruszeń etyki życia społecznego i formułuje sposoby przeciwdziałania tym naruszeniom.
7.	Kultura życia publicznego. Subkultury młodzieżowe.	<ol style="list-style-type: none"> 1) wymienia i omawia cechy kultury życia publicznego, 2) przedstawia i omawia czynniki wpływające na jakość kultury życia publicznego, 3) wymienia i charakteryzuje subkultury młodzieżowe.
Polityka		
1.	Obywatel a władza w systemach totalitarnych, autorytarnych i demokratycznych.	<ol style="list-style-type: none"> 1) zna i rozumie: <ol style="list-style-type: none"> a) wolności i prawa osobiste, b) wolności i prawa polityczne, c) wolności i prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne, 2) charakteryzuje obowiązki obywatela, 3) porównuje obowiązki i prawa obywatela w państwie totalitarnym, autorytarnym i demokratycznym.
2.	Fundamentalne zasady demokracji: antyczne i chrześcijańskie korzenie demokracji.	<ol style="list-style-type: none"> 1) rozumie pojęcie „demokracja”, 2) omawia antyczne i chrześcijańskie korzenie demokracji, 3) zna i rozumie pojęcie trójpodziału władzy, 4) zna i wyjaśnia zasady demokracji: praworządność, suwerenność, pluralizm, konstytucjonalizm.
3.	Demokracja i wartości, konflikty wartości w życiu publicznym.	<ol style="list-style-type: none"> 1) zna i omawia podstawowe wartości demokratyczne: wolność, równość, sprawiedliwość, 2) rozumie, na czym polega konflikt wartości w życiu publicznym.
4.	Współczesne doktryny polityczne.	<ol style="list-style-type: none"> 1) rozumie pojęcie „doktryna”, 2) podaje sposoby klasyfikacji doktryn politycznych, 3) charakteryzuje najważniejsze doktryny, np.: liberalizm, chrześcijańska demokracja, konserwatyzm, socjaldemokracja.
5.	Prawa i obowiązki, cnoty obywatelskie, kultura polityczna.	<ol style="list-style-type: none"> 1) charakteryzuje prawa i obowiązki obywateli, 2) wymienia cnoty obywatelskie i charakteryzuje wzór obywatela, 3) zna pojęcie „kultura polityczna”, 4) wymienia typy kultury politycznej.

6.	Formy uczestnictwa obywateli w życiu publicznym.	1) wymienia i charakteryzuje różne formy uczestnictwa obywateli w życiu publicznym państwa i społeczności lokalnej, np.: wybory, referendum, działalność w organizacjach politycznych i stowarzyszeniach.
7.	Ustrój państwowy Rzeczypospolitej Polskiej; organy władzy i ich kompetencje, administracja publiczna (służba cywilna), samorząd terytorialny.	1) przedstawia zasady ustroju zawarte w Konstytucji RP, 2) przedstawia ustrojową pozycję parlamentu, 3) przedstawia proces ustawodawczy, 4) przedstawia pozycję ustrojową Prezydenta RP, 5) charakteryzuje kompetencje Prezydenta RP, 6) przedstawia pozycję ustrojową Rady Ministrów, 7) charakteryzuje kompetencje i odpowiedzialność Rady Ministrów, 8) wymienia sądy i trybunały-przedstawia ich kompetencje, 9) charakteryzuje organy kontroli i ochrony prawa, 10) wymienia organy administracji rządowej, 11) omawia zadania wojewody, 12) przedstawia strukturę samorządu terytorialnego, 13) charakteryzuje zadania i kompetencje samorządu terytorialnego, 14) przedstawia sposoby podejmowania decyzji przez samorząd gminny, powiatowy i wojewódzki.
8.	Obowiązki osób pełniących funkcje publiczne. Pojęcie "dobra wspólnego" i "służby publicznej".	1) charakteryzuje obowiązki osób pełniących funkcje publiczne, 2) wyjaśnia pojęcie „dobra wspólnego”, 3) wyjaśnia pojęcie „służby publicznej”.
Prawo		
1.	Pojęcie prawa, normy prawnej, przepisu prawa.	1) zna i rozróżnia pojęcia: prawo, norma prawna, przepis prawa, 2) określa źródła prawa i norm prawnych, 3) zna podstawowe akty prawne, np.: Konstytucja, ustawa, rozporządzenie, 4) rozróżnia normę prawną spośród innych norm.
2.	Funkcje i zadania prawa.	1) zna przykładowe funkcje prawa, np.: organizacyjna, wychowawcza, kontrolna, 2) zna przykładowe zadania prawa, np.: wskazywanie różnych zachowań, rozwiązywanie konfliktów, itp.

3.	Rodzaje prawa (prawo międzynarodowe, europejskie i krajowe, prawo kościelne, prawo naturalne i stanowione; prawo cywilne, karne i administracyjne).	<ol style="list-style-type: none"> 1) zna różne rodzaje prawa, 2) potrafi podać przykładowe prawa z poszczególnych dziedzin i gałęzi.
4.	Prawa człowieka - źródła, dokumenty, procedury.	<ol style="list-style-type: none"> 1) wyjaśnia pojęcie prawa człowieka, 2) zna pochodzenie praw człowieka, 3) potrafi wymienić przykłady praw człowieka, np.: prawo do wolności, prawo do życia, prawo do własności, prawo do własnej religii, 4) wymienia najważniejsze dokumenty regulujące prawa człowieka, np.: Powszechna Deklaracja Praw Człowieka i Obywatela z 1948 r., 5) potrafi podać przykłady łamania praw człowieka we współczesnym świecie, 6) zna przykładowe procedury ochrony praw człowieka (sądy, Rzecznik Praw Obywatelskich, wyspecjalizowane organizacje).
5.	Tworzenie prawa. Hierarchia norm prawnych.	<ol style="list-style-type: none"> 1) wyjaśnia znaczenie pojęć: proces legislacyjny, inicjatywa ustawodawcza, 2) wymienia podmioty, którym przysługuje inicjatywa ustawodawcza w Polsce, 3) zna sposób tworzenia prawa (ścieżka legislacyjna), 4) zna hierarchię norm prawnych w Polsce.
6.	Akty prawne - wyszukiwanie i rozumienie przepisów prawa.	<ol style="list-style-type: none"> 1) potrafi wymienić przykładowe kodeksy prawne (np. karny, cywilny) oraz publikację, w której zamieszcza się wchodzące w życie akty prawne, np.: Dziennik Ustaw RP), 2) potrafi uzyskać określone informacje na podstawie przepisów prawa.
7.	Normy prawne regulujące formy udziału w życiu publicznym oraz normy prawne przeciwdziałające korupcji. Kodeksy etyczne różnych grup zawodowych.	<ol style="list-style-type: none"> 1) zna przykładowe akty prawne, regulujące udział obywateli w życiu publicznym, np.: Konstytucja, ordynacja wyborcza, kodeks karny, 2) potrafi wskazać przepisy prawne przeciwdziałające korupcji, np. w kodeksie karnym, 3) potrafi podać przykłady korupcji w różnych dziedzinach życia, wśród różnych grup zawodowych, 4) wymienia przykładowe normy etyczne charakterystyczne dla wybranych grup zawodowych, np.: politycy, lekarze, nauczyciele, pracownicy służby zdrowia.

Polska, Europa, świat		
1.	Integracja europejska; Polska w Europie.	1) zna główne etapy integracji europejskiej po II wojnie światowej, 2) zna główne cele polskiej polityki zagranicznej, 3) potrafi podać przykłady sukcesów polskiej polityki zagranicznej oraz jej główne problemy w stosunkach z sąsiadami, 4) potrafi wskazać na mapie Europy i świata wybrane państwa.
2.	Ład międzynarodowy - konflikty i systemy bezpieczeństwa.	1) zna najważniejsze konflikty końca XX i początku XXI wieku oraz ich charakter, 2) potrafi umieścić na mapie miejsca najważniejszych konfliktów międzynarodowych, np.: Irak, Afganistan, Bliski Wschód, Bałkany, 3) rozumie dwubiegunowy układ sił w świecie po II wojnie światowej, 4) wymienia instytucje czuwające nad bezpieczeństwem międzynarodowym i ich główne zadania.
3.	Problemy współczesnego świata.	1) wymienia główne problemy współczesnego świata, np.: terroryzm, wojny, głód, zagrożenia demokracji, choroby, globalizacja, itp., 2) potrafi wymienić przykładowe sposoby rozwiązywania problemów współczesnego świata, np.: postęp naukowo-techniczny, działalność wybranych instytucji międzynarodowych, takich jak ONZ, OBWE.

III. OPIS EGZAMINU

Egzamin eksternistyczny z wiedzy o społeczeństwie jest egzaminem pisemnym sprawdzającym wiadomości oraz umiejętności określone w *Standardach wymagań egzaminacyjnych do egzaminu eksternistycznego z wiedzy o społeczeństwie z zakresu liceum ogólnokształcącego dla dorosłych* i polega na rozwiązaniu zadań egzaminacyjnych zawartych w arkuszu egzaminacyjnym.

Zadania zawarte w arkuszu egzaminacyjnym sprawdzają:

- znajomość wiedzy w zakresie *społeczeństwa, polityki, prawa i aktualnych wydarzeń w Polsce, Europie i na świecie*; znajomość terminologii i faktografii
- umiejętność korzystania z różnorodnych źródeł informacji o *społeczeństwie, polityce, prawie i aktualnych wydarzeniach w Polsce, Europie i na świecie*
- umiejętność posługiwania się terminologią i faktografią do opisu i wyjaśniania wydarzeń oraz zjawisk społecznych i politycznych
- umiejętność dokonywania syntezy swojej wiedzy, a więc przedstawiania i oceniania wydarzeń, zjawisk społecznych i politycznych.

Opis egzaminu z wiedzy o społeczeństwie

Egzamin trwa 120 minut. Zdający otrzymuje jeden arkusz egzaminacyjny, który składa się z dwóch części:

a) część pierwsza polega na rozwiązaniu testu, obejmującego cały zakres wymagań egzaminacyjnych. Zdający otrzymuje arkusz egzaminacyjny zawierający różnego rodzaju zadania: zadania zamknięte (wielokrotnego wyboru, na dobieranie, typu „prawda-falsz”) i zadania otwarte (krótkiej odpowiedzi i z luką). Część zadań zawierać będzie różnorodne źródła informacji (np. teksty źródłowe, mapy, schematy, ilustracje, tabele, wykresy, fotografie). Zadania w tej części uwzględniają cztery następujące moduły: *Społeczeństwo, Polityka, Prawo oraz Polska, Europa i Świat*.

b) część druga polega na napisaniu własnego tekstu np. oficjalnego listu, skargi, petycji, przemówienia, apelu i sprawdza umiejętności: formułowania wypowiedzi pisemnej, przedstawiania oraz oceniania zjawisk społecznych i politycznych, formułowania i uzasadniania własnego stanowiska. W tej części egzaminu zdający pisze krótki i spójny tekst na podany w arkuszu temat.

Zasady oceniania arkusza egzaminacyjnego

1. Rozwiązania poszczególnych zadań oceniane są na podstawie szczegółowych kryteriów oceniania jednolitych w całym kraju.
2. Za prawidłowe rozwiązanie zadań w arkuszu zdający może otrzymać maksymalnie 50 pkt: za rozwiązanie testu – 40 pkt i za zadanie rozszerzonej odpowiedzi – 10 pkt.
3. Obok każdego zadania podana jest maksymalna liczba punktów, którą można uzyskać za jego poprawne rozwiązanie.
4. Ocenianiu podlegają tylko te fragmenty pracy, które dotyczą polecenia. Komentarze, nawet poprawne, wykraczające poza zakres polecenia nie podlegają ocenianiu.
5. W zadaniach krótkiej odpowiedzi, za które można przyznać tylko jeden punkt, przyznaje się punkt wyłącznie za odpowiedź w pełni poprawną; jeśli podano więcej odpowiedzi (argumentów, przykładów, itp.) niż to wynika z polecenia w zadaniu, ocenie podlega tyle kolejnych odpowiedzi (liczonych od pierwszej), o ilu mówi polecenie.
6. W zadaniach krótkiej odpowiedzi za podanie informacji (również dodatkowych, które nie wynikają z polecenia w zadaniu), zaprzeczających logice udzielonej prawidłowej odpowiedzi nie przyznaje się punktów.

7. Przy przyznawaniu punktów w zadaniu w części drugiej arkusza egzaminacyjnego, oprócz sformułowania i uzasadnienia przedstawionego stanowiska, argumentacji, zgodności formy wypowiedzi z tematem pracy, uwzględnia się również poprawność kompozycyjną, językową, stylistyczną i estetykę pracy.
8. Zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
9. Prace egzaminacyjne oceniane będą w skali punktowej. Uzyskany przez zdającego wynik wyrażony w punktach przeliczany będzie na stopień szkolny według zasady opisanej w *Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2007 roku w sprawie egzaminów eksternistycznych*, §26. pkt 7.

Przeliczenia liczby punktów uzyskanych na egzaminie na stopień szkolny

Progi punktowe	Nazwa stopnia
47–50 pkt	celujący (6)
39–46 pkt	bardzo dobry (5)
31–38 pkt	dobry (4)
23–30 pkt	dostateczny (3)
15–22 pkt	dopuszczający (2)
0–14 pkt	niedostateczny (1)

10. Zdający zdał egzamin eksternistyczny z wiedzy o społeczeństwie, jeśli uzyskał z tego egzaminu ocenę wyższą od niedostatecznej.
11. Wynik egzaminu wyrażony w skali stopni szkolnych odnotowany będzie na świadectwie.
12. Wynik egzaminu ustalony przez okręgową komisję egzaminacyjną jest ostateczny.

VI. PRZYKŁADOWY ARKUSZ EGZAMINACYJNY

**EGZAMIN EKSTERNISTYCZNY
Z WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE
LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE**

Czas pracy 120 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 14 stron (zadania 1 –25). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Rozwiązania zadań zamieść w miejscu na to przeznaczonym.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
5. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
6. Wypełnij tę część karty odpowiedzi, którą koduje zdający. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.
7. Na karcie odpowiedzi wpisz swoją datę urodzenia i PESEL. Zamaluj pola odpowiadające cyfrom numeru PESEL. Błędne zaznaczenie otocz kółkiem i zaznacz właściwe.

Życzymy powodzenia!

Za rozwiązanie wszystkich zadań można otrzymać łącznie 50 punktów

---

**Wypełnia zdający przed
rozpoczęciem pracy**

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

CZEŚĆ PIERWSZA - TEST

Zadanie 1. (1 pkt)

Podkreśl właściwą odpowiedź.

Przykładem grupy społecznej nie jest / nie są

- A. prezydent miasta Warszawy.
- B. plażowicze na molo w Sopocie.
- C. drużyna piłkarska Legii Warszawa.
- D. pasażerowie metra w Warszawie.

Zadanie 2. (1 pkt)

Podkreśl właściwą odpowiedź.

Jeśli strony konfliktu zwrócą się do osoby trzeciej, by pośredniczyła w rozmowach między nimi, to taką drogę rozwiązywania konfliktu nazywamy

- A. negocjacją.
- B. mediacją.
- C. procesem sądowym.
- D. głosowaniem.

Zadanie 3. (1 pkt)

W tabeli przedstawione są cechy charakterystyczne społeczeństw funkcjonujących w różnych systemach ustrojowych współczesnych państw. Zaznacz znakiem X, w odpowiednim miejscu tabeli, opis dotyczący społeczeństwa obywatelskiego.

A. Społeczeństwo, w którym instytucje oraz różnego typu organizacje, do których wstępują obywatele, są tworzone przez władze.	
B. Społeczeństwo, w którym instytucje oraz dobrowolne, spontaniczne organizacje są podstawą samodzielnej aktywności obywateli.	
C. Społeczeństwo, którego obywatele mają prawny zakaz tworzenia różnego typu instytucji i organizacji.	

Zadanie 4. (2 pkt)

Na podstawie analizy tabeli, ukazującej zmiany postaw Polaków dotyczących ich wpływu na sprawy kraju, wykonaj podane niżej polecenia.

Czy ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy kraju?	Wskazania respondentów według terminów badań					
	VI '92	VII '93	X '97	V '99	V '04	I '07
Tak	7	10	19	11	15	24
Nie	91	86	76	87	83	73
Trudno powiedzieć	2	4	5	2	2	3

A. Określ, jak pomiędzy rokiem 1992 a 2007 zmienił się odsetek badanych, którzy uważają, że mają wpływ na sprawy kraju i oblicz tę różnicę w punktach procentowych.

- Zmiana i różnica w punktach procentowych
- .....

B. Określ, jak pomiędzy rokiem 1992 a 2007 zmienił się odsetek badanych, którzy uważają, że nie mają wpływu na sprawy kraju i oblicz tę różnicę w punktach procentowych.

- Zmiana i różnica w punktach procentowych
- .....

Zadanie 5. (1 pkt)

Podkreśl właściwą odpowiedź.

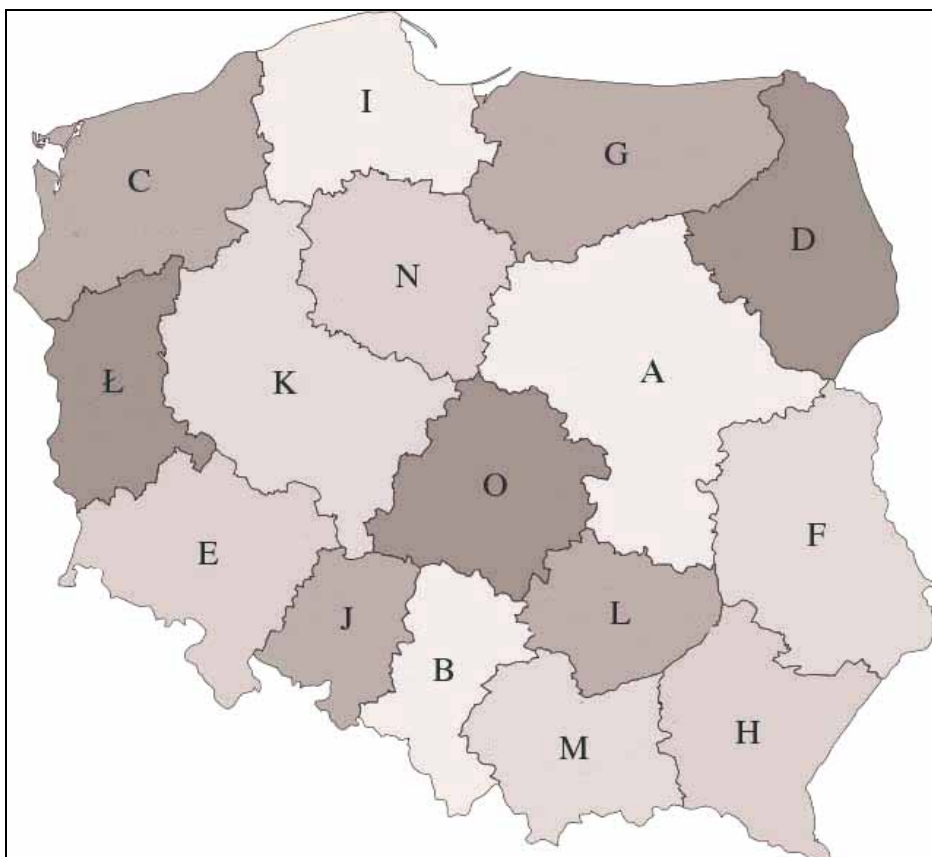
Demokracja narodziła się w

- A. starożytnym Egipcie.
- B. starożytnej Grecji.
- C. starożytnym Rzymie.
- D. średniowiecznej Europie.

Zadanie 6. (3 pkt)

Dopisz do podanych w tabeli nazw województw następujące informacje:

- odpowiadające wskazanym w tabeli województwom litery na mapie,
- nazwy miast, w których znajdują się siedziby władz samorządowych szczebla wojewódzkiego.

Nazwa województwa	Litera	Nazwa miasta
1) wielkopolskie		
2) śląskie		
3) podlaskie		

Zadanie 7. (2 pkt)

Do fragmentów założeń poszczególnych ideologii i doktryn politycznych dopisz właściwe pojęcie spośród zamieszczonych pod tabelą.

Założenia ideologii lub doktryny	Nazwa ideologii lub doktryny
A. W tej ideologii nadrzędną rolę odgrywa prawo jednostki do wolności i jej nieskrępowanej aktywności.	
B. Doktryna jest oparta przede wszystkim na społecznej nauce Kościoła Katolickiego.	

liberalizm, chadecja, socjalizm, nacjonalizm, konserwatyzm

Zadanie 8. (2 pkt)

Na podstawie fragmentów konstytucji rozpoznaj państwa, z których te konstytucje pochodzą. Wpisz ich nazwy w wyznaczone miejsca. Wykorzystaj tylko propozycje następujących państw: **Niemcy, Polska, Francja, USA**.

Konstytucja A

Artykuł 6

Prezydent Republiki wybierany jest na lat pięć w bezpośrednim głosowaniu powszechnym. [...]

Artykuł 8

Prezydent Republiki powołuje premiera. Podejmuje decyzje o zwolnieniu go z wykonywanych funkcji na podstawie przedłożonego przez premiera wniosku o dymisję rządu. [...]

Artykuł 9

Prezydent Republiki przewodniczy Radzie Ministrów. [...]

Nazwa państwa - .....

Konstytucja B

Art. 127.

1. Prezydent [...] jest wybierany przez Naród w wyborach powszechnych, równych, bezpośrednich i w głosowaniu tajnym.

2. Prezydent [...] jest wybierany na pięcioletnią kadencję i może być ponownie wybrany tylko raz. [...]

Art. 138.

Prezydent [...] nadaje ordery i odznaczenia.

Art. 139.

Prezydent [...] stosuje prawo łaski. Prawa łaski nie stosuje się do osób skazanych przez Trybunał Stanu.

Nazwa państwa - .....

Zadanie 9. (1 pkt)

Spośród podanych niżej osób wypisz imię osoby, która ma prawo do oddania swojego głosu w wyborach do polskiego parlamentu:

- A. 16 letnia Katarzyna, od dwóch miesięcy mężatka,
- B. 17 letni Adam, uczeń liceum ogólnokształcącego,
- C. 19 letnia Ania, uczennica technikum,
- D. 21 letni Mateusz, obywatel USA.

Prawo do zagłosowania w wyborach parlamentarnych w Polsce ma:

.....

Zadanie 10. (2 pkt)

Przeczytaj fragmenty Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r., oznaczone numerami od 1 do 3, i na ich podstawie uzupełnij zamieszczone poniżej zdania, oznaczone literami A i B. Obok każdego zdania napisz odpowiadający mu numer fragmentu konstytucji.

Fragment 1

Artykuł 31

1. Wolność człowieka podlega ochronie prawnej.

Fragment 2

Artykuł 59

1. Zapewnia się wolność zrzeszania się w związkach zawodowych, organizacjach społeczno-zawodowych rolników oraz organizacjach pracodawców.

Fragment 3

Artykuł 66

1. Każdy ma prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy. Sposób realizacji tego prawa oraz obowiązki pracodawcy określa ustawa.

A. Przykład prawa socjalnego jest umieszczony we fragmencie .....

B. Jedno z osobistych praw człowieka zapisano we fragmencie .....

Zadanie 11. (2 pkt)

Zaznacz, które zdania są prawdziwe, a które są fałszywe. Wpisz w odpowiednie miejsca tabeli *Prawda* lub *Falsz*.

Zdania	Prawda lub Falsz
A. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej składa się z 460 posłów.	
B. Posłowie wybierani są w wyborach powszechnych, równych, pośrednich i w głosowaniu tajnym.	

Zadanie 12. (3 pkt)

Wpisz w tabelę trzy podmioty mające prawo inicjatywy ustawodawczej w Rzeczypospolitej Polskiej.

1.	2.	3.
----	----	----

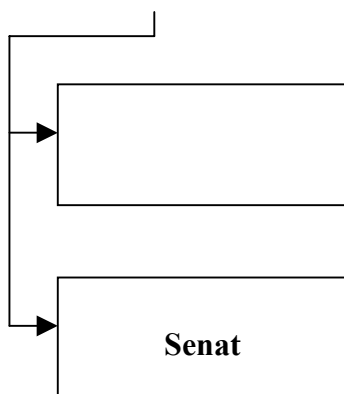
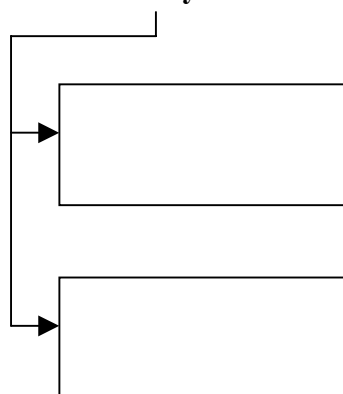
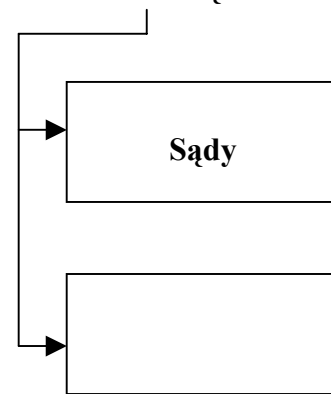
Zadanie 13. (2 pkt)

Obok każdej, wymienionej w tabeli, instytucji państwa polskiego wpisz nazwę organu, który kieruje jej pracami.

A. Senat	
B. Sąd Najwyższy	

Zadanie 14. (2 pkt)

Uzupełnij schemat podziału władz Rzeczypospolitej Polskiej, wpisując brakujące nazwy poszczególnych organów władzy ustawodawczej, wykonawczej i sędziowskiej.

Władza ustawodawcza**Władza wykonawcza****Władza sędziowska**

Zadanie 15. (1 pkt)

Ułóż w kolejności chronologicznej, umieszczone poniżej, fotografie osób, które zostały wybrane na urząd Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Pod fotografiami wpisz odpowiednio cyfry **1, 2 lub 3**.

A - .....

B - .....

C - .....

Zadanie 16. (2 pkt)

W tabeli przedstawione są źródła prawa w Rzeczypospolitej Polskiej. Postaw literę A przy najwyższym rangą akcie prawnym, a literę B przy najniższym rangą akcie prawnym.

Ustawy	
Rozporządzenia	
Konstytucja	
Akty prawa miejscowego	

Zadanie 17. (1 pkt)

W tabeli zamieszczone zostały informacje o funkcjach prawa. Zaznacz znakiem X, w odpowiednim miejscu tabeli, funkcję resocjalizacyjną.

Przykład	Funkcja resocjalizacyjna
A. Uruchamianie aparatu przymusu państwa w celu eliminowania zachowań zagrażających wartościom chronionym przez prawo.	
B. Przywracanie do życia społecznego jednostek, które ze względu na nieprzystosowanie do norm ludzkiego postępowania podjęły działania sprzeczne z prawem.	
C. Tworzenie instytucjonalnych podstaw życia społecznego i państwowego, w tym struktury organów państwowych.	

Zadanie 18. (2 pkt)

Podane niżej informacje odnoszą się do stron w procesie sądowym. Rozpoznaj te strony i wpisz w wyznaczone miejsce: *oskarżony* lub *pokrzywdzony*.

Informacje	Strona w procesie sądowym
A. Jeżeli warunki materialne nie pozwalają jej na poniesienie kosztów, osoba ta może złożyć wniosek do prokuratora lub sądu o wyznaczenie pełnomocnika.	
B. Prasa nie może publikować jego danych osobowych i wizerunku bez zgody sądu lub prokuratora.	

Zadanie 19. (1 pkt)

Jan K. wdał się w bójkę z sąsiadem, w wyniku której sąsiad doznał złamania ręki. Pokrzywdzony zgłosił to zdarzenie w komisariacie policji. W wyniku postępowania wyjaśniającego sprawa pobicia została skierowana przez prokuratora prowadzącego sprawę do sądu. Napisz, który z wydziałów sądu rejonowego będzie rozpatrywał tę sprawę.

Wydział .....

Zadanie 20. (1 pkt)

Podkreśl właściwą odpowiedź.

Ochrona praw człowieka w Polsce **nie należy** do kompetencji

- A. Rzecznika Praw Obywatelskich.
- B. Trybunału Konstytucyjnego.
- C. sądów powszechnych.
- D. rzecznika prasowego Prezesa Rady Ministrów.

Zadanie 21. (1 pkt)

Przeczytaj podaną informację i na tej podstawie uzupełnij zdanie, wpisując, spośród podanych niżej propozycji, właściwe stwierdzenie.

Lekcja jest dla uczniów - nie dla mnie. Mój sukces rodzi się z sukcesów moich uczniów.

Powyższe stwierdzenie odnosi się do .....

etyki społecznej, etyki religijnej, etyki zawodowej

Zadanie 22. (2 pkt)

Poniżej zamieszczone zostały ilustracje przedstawiające flagi dwóch organizacji międzynarodowych. Pod każdą z nich wpisz pełną nazwę właściwej organizacji.

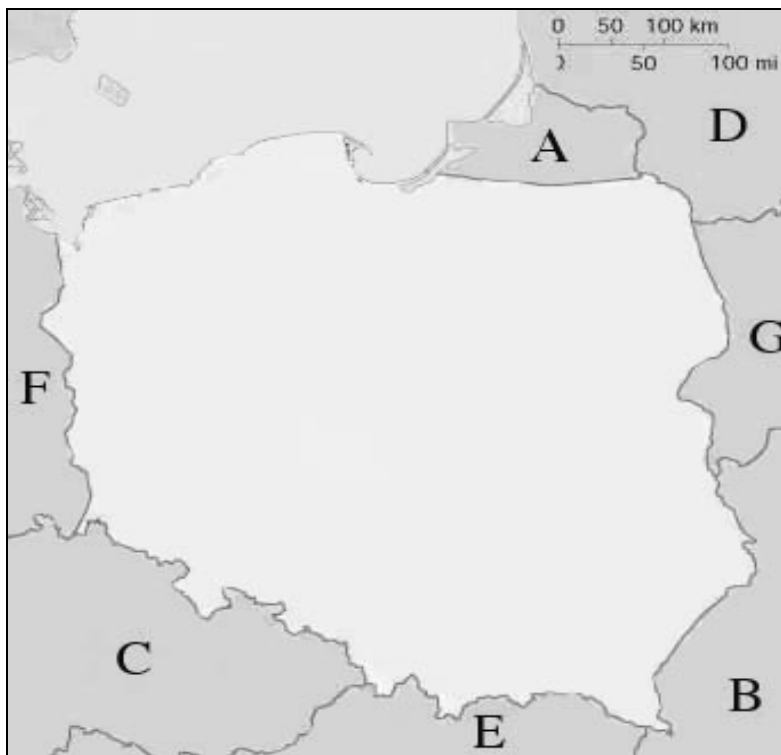

A. ....
.....

B. ....
.....

Zadanie 23. (3 pkt)

Na mapie zaznaczono literami (A-G) państwa, które sąsiadują z Polską. Rozpoznaj trzy z nich, a ich nazwy dopisz w wyznaczone miejsca obok każdej litery.

A – .....

B – .....

C – .....

Zadanie 24. (1 pkt)

Nazwij, wpisując w wyznaczone miejsce, problem współczesnego świata przedstawiony w poniższej relacji.

„Kilkanaście osób zostało rannych po wybuchu samochodu pułapki w Madrycie. Do zamachu doszło o świcie w handlowej dzielnicy Callo w pobliżu wielkiego domu towarowego. Podejrzewa się, że sprawcami zamachu są baskijscy separatyści z lewackiej organizacji ETA.”

(w: Unia Polska, 2000 r. s. 2)

.....

BRUDNOPIS

ODPOWIEDZI I SCHEMAT OCENIANIA

Zasady oceniania:

- za rozwiązanie zadań z arkusza można uzyskać maksymalnie 50 punktów,
- model odpowiedzi uwzględnia jej zakres merytoryczny, ale nie jest ścisłym wzorem sformułowania (poza odpowiedziami jednowyrazowymi i do zadań zamkniętych), uznaje się każdą inną pełną i poprawną merytorycznie odpowiedź, przyznając za nią maksymalną liczbę punktów,
- za odpowiedzi do poszczególnych zadań przyznaje się wyłącznie pełne punkty,
- za zadania otwarte, oceniane w skali 0-1, punkt przyznaje się wyłącznie za odpowiedź w pełni poprawną (pełną),
- za zadania, za które można przyznać więcej niż jeden punkt, przyznaje się tyle punktów, ile prawidłowych elementów odpowiedzi (zgodnie z wyszczególnieniem w kluczu) przedstawił zdający,
- jeśli podano więcej odpowiedzi (argumentów, cech itp.) niż wynika z polecenia w zadaniu, ocenie podlega tylko tyle kolejnych odpowiedzi (liczonych od pierwszej), ile jest w poleceniu.

Nr zadania	Model odpowiedzi	Schemat punktowania	
		Zasady przyznawania punktów	Punkty za zadanie
1.	A	1 punkt	1 punkt
2.	B	1 punkt	1 punkt
3.	B	1 punkt	1 punkt
4.	A – wzrost o 17 punktów procentowych	1 punkt	2 punkty
	B – spadek o 18 punktów procentowych	1 punkt	
5.	B	1 punkt	1 punkt
6.	1) K – Poznań	1 punkt	3 punkty
	2) B – Katowice	1 punkt	
	3) D – Białystok	1 punkt	
7.	A – liberalizm	1 punkt	2 punkty
	B – chadecja	1 punkt	
8.	Konstytucja A - Francja	1 punkt	2 punkty
	Konstytucja B - Polska	1 punkt	
9.	Ania	1 punkt	1 punkt
10.	A – 3	1 punkt	2 punkty
	B – 1	1 punkt	
11.	A – prawda	1 punkt	2 punkty
	B – fałsz	1 punkt	
12.	Trzy spośród: - posłowie [grupa min. 15 posłów, klub poselski, komisja sejmowa], - Rada Ministrów, - Prezydent [RP], - Senat, - grupa obywateli w liczbie co najmniej 100 tys.	1 punkt za każdą poprawną odpowiedź	3 punkty

13.	A – Marszałek [Senatu]	1 punkt	2 punkty
	B – [I] Prezes [Sądu Najwyższego]	1 punkt	
14.	Władza ustawodawcza – Sejm Władza wykonawcza – Prezydent [RP], Rada Ministrów [rząd] Władza sądownicza – Trybunały	po 1 punkcie za podanie dwóch poprawnych odpowiedzi	2 punkty
15.	A – 2, B – 1, C – 3	1 punkt	1 punkt
16.	Konstytucja – A	1 punkt	2 punkty
	Akty prawa miejscowego – B	1 punkt	
17.	B	1 punkt	1 punkt
18.	A – pokrzywdzony	1 punkt	2 punkty
	B – oskarżony	1 punkt	
19.	Wydział Karny	1 punkt	1 punkt
20.	D	1 punkt	1 punkt
21.	Etyka zawodowa	1 punkt	1 punkt
22.	A – Unia Europejska	1 punkt	2 punkty
	B – Organizacja Narodów Zjednoczonych	1 punkt	
23.	A – Rosja	1 punkt	3 punkty
	B – Ukraina	1 punkt	
	C – Czechy	1 punkt	
24.	Terroryzm	1 punkt	1 punkt
25.	1. Jasno sformułowane stanowisko.	1 punkt	10 punktów
	2. Uzasadnienie stanowiska w postaci argumentów przemawiających na jego rzecz z uwzględnieniem wymienionych w poleceniu aspektów tego problemu: a) społecznego (np. <i>pozytywne</i> : dobro mieszkańców gminy, zdrowie mieszkańców) <i>negatywne</i> : konflikty społeczne związane z lokalizacją spalarni b) ekonomicznego (np. <i>pozytywne</i> : gmina uzyska fundusze z zewnątrz na budowę, opłaty od innych gmin za likwidację śmieci, uzyskanie energii ze spalania, zatrudnienie części bezrobotnych; <i>negatywne</i> : spadek wartości ziemi w okolicach spalarni, c) ekologicznego (np. <i>negatywne</i> : zanieczyszczenie środowiska: dymy, związki chemiczne w glebie, <i>pozytywne</i> : ograniczenie zanieczyszczenia środowiska śmieciami, dodatkowa energia)	6 punktów (po 2 punkty za sformułowanie i poprawne wykorzystanie argumentu: a) społecznego, b) ekonomicznego c) ekologicznego.	
	3. Podanie argumentu strony przeciwnej.	1 punkt	
	4. Zgodność formy wypowiedzi z sytuacją komunikacyjną (forma listu: adresat, data, miejscowość, autor)	1 punkt	

	5. Strona językowa – poprawność: <ul style="list-style-type: none"> • gramatyczna • stylistyczna, • ortograficzna, • interpunkcyjna	1 punkt	
--	--	---------	--